

Πρόλογος

Τόν Κοσμᾶ Πολίτη τόν γνώρισα ὅταν εἶχε ἤδη ἀποσυρθεῖ ἀπ' τή ζωή, εἶχε ξεμπερδέψει μέ τόν ἀπολογισμό τοῦ ἑαυτοῦ του καί εἶχε ἀπορρίψει ἀξίες πού κάποτε ἦταν τρόπος ζωῆς γιά κείνον, κρατώντας μόνο ὅσα ὁ ἴδιος θεωροῦσε ὅτι εἶχαν κάποια οὐσία καί σβήνοντας ὅλα τ' ἄλλα μέ μιᾶ μονοκοντυλιά. Τόν γνώρισα ὅταν ἦταν μεγάλος πιά, ἀδυνατῶ νά πῶ τή λέξη ἠλικιωμένος γι' αὐτόν, δέν τοῦ ταίριαζε, οὔτε καί τή δεχόταν ἄλλωστε.

Δούλευα τότε στήν ἀμερικάνικη βιβλιοθήκη καί ἐπρόκειτο νά ἐκδώσουμε, σέ ἑλληνική μετάφραση, Χένρυ Τζαίημς. Ποιός καταλληλότερος ἀπό τόν Κοσμᾶ Πολίτη πού εἶχε μεταφράσει ἐξαίρετα, Τά Χαρτιά τοῦ Ἄσπερν; Τόν εἰδοποίησα μέσω τοῦ «Ταχυδρόμου» κι ἔνα μεσημέρι κατέφτασε στό γραφεῖο μου, γελαστός καί πολύ ἄνετος. Μετά τά τυπικά βιάστηκε νά μέ ρωτήσῃ «πόσο πληρώνεται ἡ μετάφραση τή σελίδα» καί τόν τρόπο πληρωμῆς. Ἀφοῦ ἱκανοποιήθηκε ἀπ' τήν ἀπάντηση, τότε μόνο ἀποφάσισε νά καθήσῃ. Ἐνδιαφέρθηκε, εὐγενικά, γιά τή δουλειά μου κι ὅλο ἀνακάλυπτε θέματα γιά νά κρατάει ζωντανή τή συζήτηση. Εἰρωνευόταν τά πάντα καί πρό πάντων τόν ἑαυτό του, μιλοῦσε τραβώντας λίγο τίς λέξεις κι ἔσταζε ὀλόκληρος ἀρχοντιά καί μεγαλεῖο.

Ὁ Κοσμᾶς Πολίτης ἦταν ἄνθρωπος πού μαγνήτιζε τόν συνομιλητή του. Ὅταν σοῦ μιλοῦσε γιά νερό, δι-

ψοῦσες, γιά φαγητό, πεινοῦσες, γιά τὰ παλιά, νοσταλγοῦσες κι ὅταν ἦταν στὰ κέφια του, μιλοῦσε ἀσταμάτητα. Καμία περίπτωση νά πλήξεις μαζί του. Σνόμπ ἀπ' τὰ γεννοφάσκια του, συχνά ἀντιμετώπιζε τόν ἄλλον μέ κάποια εἰρωνεία καί τό γλεντοῦσε ὅταν τόν ἔφερε σέ δύσκολη θέση. Ἔτσι ἔγινε καί τούτη τή φορά. Ἔ, ὄχι καί καφέ τέτοια ὥρα! Τί ἰδέα! Τό μεσημέρι εἶναι ὥρα τοῦ οὔζου καί εἶχε ἀργήσει κιόλας. Τόν περίμεναν φίλοι στοῦ Ἀπότσου. Ἐφυγε, ἀφοῦ πρῶτα μέ κάλεσε νά φάμε μαζί κάποιο μεσημέρι, γιά «νά μέ γνωρίσει» ἡ γυναίκα του ἡ Κλάρα.

Ἐκείνη μᾶς περιμένε στό ρεστωράν τοῦ Βασίλη. Μόλις τήν ἀντίκρισα, κατάλαβα γιατί ὁ Κοσμᾶς Πολίτης εἶχε μεταφράσει μέ τόση συνέπεια Τά Χαριτιά τοῦ Ἄσπερν. Ἡ Κλάρα ἦταν ὀλόιδια ἢ ἡρωίδα τοῦ Τζαίμς. Τό προφίλ της μοῦ θύμιζε «καμέο»: οἱ κινήσεις της ἀργές κομπές, ἀλλά μέ νεῦρο· τὰ δάχτυλά της δάχτυλα πιανίστας. Ἐτρωγε πολύ ἀργά καί δέν ἔπινε παρὰ νερό· κι ὅλα αὐτά σέ ἀντίθεση μέ τή βαριά φωνή της. Ὁ Κοσμᾶς Πολίτης, πάλι, ἔτρωγε γρήγορα, χωρίς νά μιλάει, λές καί βιαζόταν νά ξεμπερδέψει μέ τό φαγητό του – ἔτσι ἔτρωγε πάντα κι ἄς ἦταν τό φαγητό μεγάλη ἀπόλαυση γιά κείνον– κι ἔπινε καί ξανά ἔπινε κρασί. Ἐνωθα σάν τό ψαράκι στό νερό κοντά τους. Ἔτσι ἄρχισε μιά μεγάλη φιλία πού κράτησε δέκα ὀλόκληρα χρόνια.

Ἡ Κλάρα ὑπῆρχε παντοῦ στή ζωή τοῦ Κοσμᾶ Πολίτη. Ψηλή, λεπτή, ἀθόρυβη, μέ τό μακρῶ μαῦρο φόρεμά της, ἀνῆκε σέ μιά ἄλλη ἐποχή καί εἶχε βάλει ἀνεξίτηλη τή σφραγίδα της, πάνω σέ κείνον. Ἀλλά καί ἡ ἀδερφή του, ἡ Μαρί, πού τόν ἀνέλαβε ὅταν πέθανε ἡ μητέρα τους, εἶχε βαθιά ἐπηρεάσει τόν χαρακτήρα του, ἤθελε δέν ἤθελε ἐκεῖνος.

Ἰδιόρρυθμος ἐκ πεποιθήσεως, ὁ Κοσμάς Πολίτης ἄφηνε περιθώρια κριτικῆς γιὰ τόν «ἀντιπαθητικό χαρακτήρα του», πράγμα πού τόν διασκέδαζε ιδιαίτερα. Ὅμως ἡ ὅποια κριτική γιὰ τὰ βιβλία του, κι ἄς μὴν τό παραδεχόταν βέβαια, τόν ἐνδιέφερε στό ἔπακρο. Εἰδικά ἡ σύγκριση πού ἔγινε ἀπό τούς κριτικούς, τῆς Ἑρώικα μέ τόν Μεγάλο Μῶλν τοῦ Ἀλαίν Φουρνιέ, τόν εἶχε πολύ ἐνοχλήσει. Κι ὅταν τοῦ πῆρε συνέντευξη ὁ Δημήτρης Κωστελένος στήν ἐφημερίδα Ἀκρόπολη, σέ σχετικὴ ἐρώτηση τοῦ δημοσιογράφου, «μὰ δέν εἶναι δυνατόν νά ὑπάρχει σύγκριση», ἀπάντησε ὁ Κοσμάς Πολίτης. «Ἡ Ἑρώικα εἶναι τό μυθιστόρημα τῆς ζωῆς, τῆς λυγερῆς ἐφηβείας κι ὁ Μεγάλος Μῶλν εἶναι ἓνα πεισιθάνατο βιβλίο».

Ὁ θάνατος τῆς Κλάρας ὅπως καί ὁ θάνατος τῆς κόρης τους τῆς Κνούλης, στάθηκε καταλυτικός γιὰ κείνον. Τώρα ἦταν οἱ ἀναμνήσεις πού αἰωροῦνταν στούς ἄδειους, ἀπό τήν ἀπουσία τῶν σωμάτων, χώρους τοῦ σπιτιοῦ, πού τρύπωναν στίς σκοτεινές κάμαρες μέ τὰ βαριά βυθισμένα στή σιωπὴ τους ἐπιπλα καί χώνονταν παντοῦ: στίς νταντελένιες κουρτίνες, στή σκαλιστὴ κασέλα, στά ὀλοκέντητα μαξιλαράκια, στίς μικροσκοπικὲς Ταναγραῖες, στ' ἀσημένια καντήλια, στό μπρούντζινο μανουάλι, στή βιτρίνα μέ τὰ κρύσταλλα καί τό φίνο σερβίτσιο τοῦ τσαγιοῦ, στ' ἀσημικά καί στά στολίδια τοῦ σπιτιοῦ πού εἶχαν ξεμείνει καί γίνονταν ἓνα μέ τίς ἀναμνήσεις ἀπὸ τὰ παιδικάτα του στή Σμύρνη κι ἐξουσίαζαν τούς χώρους. Κι ἦταν ἀκόμα τὰ ὄνειρα πού ἄρχισαν νά ἔρχονται, ἐπίμονα, κάθε νύχτα, τὰ ροῦχα τῆς Κλάρας κρεμασμένα στή ντουλάπα, πού ἔκαναν πιό ὀδυνηρὴ τήν ἀπουσία της, οἱ τύψεις πέρα ἀπὸ κάθε λογικὴ καί ἡ συνεχῆ προσπάθεια νά μὴν προκαλέσει τόν οἶκτο.

Ὁ Κοσμάς Πολίτης ἔζησε μιὰ ζωὴ πού σήμερα θά

φάνταζε, μάλλον, ρομαντική: τανγκό του Μπιάνκο, Μπάχ παιγμένος από κρινένια δάχτυλα, καθώς άνερες κουρτίνες αναδεύονταν στο φύσημα της αύρας, στεναγμοί, φιλιά, παιχνίδια στο φεγγαρόφωτο, Πάνες, Σάτυροι –όνειρα καλοκαιρινής νύχτας– και μιά μπέλ-επόκ μακριά από τον Φράνσις και τή Ζέλντα Φιτζέραλντ, αλλά κοντά στη Μιστεγκέτ και τή Ζοζεφίνα Μπέκερ, τά μπέν-μίξτ, τό Νέο Φάληρο στίς δόξες του, τό θηρίο της Κηφισιάς, ό Μιμικός και ή Μαίρη, ή Λαίδη Λώ κι ό Πυρρουνάκης, ή Πολυδούρη κι ό Καρυωτάκης, ό άπόηχος από τό δράμα του Μάγιερλινγκ, ή κυρία μέ τάς καμελίας, λιγωμένα βιολιά, τσάρλεστον και φόξ-τρούτ, τά πρώτα αυτοκίνητα στην Άθήνα και τό Ίτροντέλ της Κλάρας, ό όμιλών κινηματογράφος, όλα αυτά ανακατωμένα μέ ευωδιές από γαζία και γιασεμί.

Γεμάτος ευαισθησίες, ό Κοσμάς Πολίτης, γεύτηκε μέ όλες του τίς αισθήσεις αυτό πού του πρόσφερε ή εποχή του. Μά στην έξοδό του απ' τή ζωή, τότε πού τον γνώρισα είχε κρατήσει μόνο αυτά πού ό ίδιος θεωρούσε ότι είχαν κάποια ουσία, σβήνοντας όλα τ' άλλα μέ μιά μονοκοντυλιά.

Σίγουρα ό Κοσμάς Πολίτης ήταν μιά εμπνευσμένη προσωπικότητα, πολύπλευρη και πολυδιάστατη, μέ πάρα πολλές αντιφάσεις. Πάντα όμως ήταν ό Κοσμάς Πολίτης της Έκάτης, ένας δανδής του πνεύματος.